

egészen gyűrődött. De a beszéd ömlik megszakítás nélkül tovább, a hang nyomát sem mutatja enyvedtségnek, ellenkezőleg, új erőt merít minden egyes tetszésnyilvánításból, megduzzad, megállás nélkül zúdul a hallgatókra.

Ujra meg újra beléjük kalapálják: „Kell az erőszak! Le a visszataszítóan humánus erkölccsel! Erőszak! Erőszak! Erőszak! Nincs élet győzelem nélkül, nincs győzelem harc nélkül, nincsen harc barbár kiméletlenség nélkül!“ És az erőszak alkalmazására való minden újabb felhívásnál egyre erősebb a tetszés; az elkeseredettek, a talajtvesztettek és veszélybenlévők tömege egyre erősebbnek érzi magát; előre élvezi a kiválasztottakon veendő bosszú gyönyörét; megrészegül bestialitásának szabadjára engedett vágyaiban.

A szónok egyszerre csak átváltozik. Nem ő beszél többé, belőle beszél valami, ő már csak szócsó, másik énjének nyelve; dadog, kiabál, hörgög, zokog, mondatcafatokat nyög ki, egyes szavakat, bizonytalan hangokat. Tizedeket, százakat, ezreket ragad magával a tömegből, akik egyazon elragadtatásba szédülnek. Itt-ott felugrál valamelyik és valami értetelenséget rikácsol; egy nő a ruháját tépi, egy másik vonaglik, mint a fogamzás pillanatában; férfiak, fiúk, asszonyok, leányok úgy viselkednek, mint az ördögösök...

És egyszerre csak elnémul a szónok; mereven áll, egy pillanatig, két pillanatig, három pillanatig; aztán vadul felordít: A sorsunk: Németország!

Ordítása elmerül a tömeg tombolásában, amely most már egyetlen testet képez, egyetlen vonagló, görccsrázta testet, amely felüvölt ahhoz az egyhez, a vezetőhöz, a félrevezetőhöz, a megváltóhoz.

MAGYAR SZERZŐK CSEHÜL ÉS SZLOVÁKUL

Az utóbbi időben a cseh és szlovák kulturális életben meglepő érdeklődés kezd megnyilvánulni a magyar kulturértékek és szellemi javak iránt. A könyvpiacra, a folyóiratokban, sőt a színpadokon is egyre több jelét láthatjuk a kulturérdeklődés oly régóta várt jelentkezésének. Ha még hiányzik is e megmozdulásból a szervezethez és programszerűség, az önként megnyilvánuló rokonszenv és megismerési vágy — még ha nem is osztályvonatkozásokban mutatkozik — egyelőre ilyen formában is megbecsülési való tünetnek számít. Örömmel és őszinte bizakodással jegyezzük fel ezt a kellemes és ígéretes fordulatot, amely egy új korszak távlatait nyithatja meg az egészséges és szükséges kulturérintkezés jegyében.

Amikor mintegy 6 évvel ezelőtt a haladó szellemű cseh könyvbarátok kiadványllata, a prágai *Družstevní Práce* megjelentette *Alžběta Gollnerová* fordításában Szabó Dezső *Segítségét*, senki sem gondolta volna, hogy e rossz kezdést ilyen rövid idő alatt helyre lehet hozni. Nem csoda, hiszen Szabó Dezső a magyarországi állapotoknak ebben a hatalmas erejű, szertelen indulatú pamfletjében tulajdonképpen a saját egyéni bajait, tragédiáját rögzítette le s a magyar állapotokat, viszonyokat teljesen egyéni szemüvegen keresztül, majdnem defetista-magatartással tárta az olvasók elé. Nem hiába és nem egészen ok nélkül jegyezték meg tehát a magyar kritikusok e regény megjelenése kapcsán, hogy nem ezzel a könyvvel kellett volna megkezdeni a cseh közönség előtt az új magyar irodalom bemutatását. A cseh olvasóközönség u. i. még annyira sem ismeri a magyar állapotokat, társadalmi viszonyokat és általában a magyarság sors helyzetét, mint a szlovák, s ezért nagyon féltő volt, hogy Szabó Dezső könyve alapján helytelen fogalmat alkot magának a magyarság helyzetéről, társadalmi és kulturális életéről s általában a magyar irodalomról.

A dolog azonban valahogy magától megoldódott s néhány évi hallgatás után a cseh és szlovák irodalomban újabb biztató jelek kezdtek mutatkozni. Megjelent az első csehnyelvű antológia Ady Endre verseiből *Bohumil Müller* fordításában. Közben a szlovák szépirodalmi folyóiratok: a turócszentmártoni *Slovenska Matica* kiadásában megjelenő *Slovenské Pohľady*, a prágai *Elán* és a *Szlovák Íróegyesület Slovenské Smery Literárne a Umelecké* c. Pozsonyban megjelenő szemléje egyre több magyar műfordítást közölt. Sőt a *Slovenské Smery* tavalyi és tavalyelőtti évfolyamába Peéry Rezső a szlovenszkói magyar prózáról irt hosszabb tanulmányt, Szalatnai Rezső pedig a szlovenszkói magyar líráról irt szép esszét, egy sereg magyar versidézzel teledüzdelve. Tavaly látott napvilágot az első szlováknyelvű Ady-versgyűjtemény is, *Vojtech Marko* besztercebányai költő fordításában.

De vannak más jelek is. A pozsonyi *Biblioteka* könyvsorozat kötetei között jelent meg szlovák fordításban az első Kosztolányi-kötet, a Véres költő, *Göllnerová* sikerült fordításában. Ugyancsak e sorozatban jött ki Mikszáth Kálmán két hosszabb elbeszélése: a *Gavallérok* és *Prakovszky*, a süket kovács című. Körmenői egy-két könyve szintén megjelent csehül és ugyanolyan széleskörű érdeklődést váltott ki, mint Budapesten. De most jelent meg az első Márai-könyv is csehül, az *Idegen emberek*, melyről a baoldali *Tvorba* is elismerőleg irt. A karácsonyi könyvpiac legnagyobb eseménye azonban Móricz Zsigmond nagyszerű diákregevénynek, a *Légy jó mindhalálig*-nak a megjelenése. A fordítás munkáját a budapesti csehszlovák követség volt sajtóattaséja, a csehszlovák-magyar kulturközeledés egyik legkipróbáltabb és leglelkesebb harcosa: *Straka Anton* végezte. A könyv a prágai *Mazac*-cég kiadásában *Bud dobrý az do smrti* címmel jelenik meg, mely a magyar címnek szó szerinti fordítása. A könyv elé Móricz felejthetetlenül szép, önvalommásszerű előszót irt.

Móricz regényének megjelenésével egyidejűleg egyik szlovenszkói munkatársunknak, Bányai Pálnak most megjelent *Fakó földek* című regényét kezdte közölni folytatásokban csehül a prágai *Ceské Slovo* című napilap. Hir szerint a regény, mely realiztikus előadás előadásmódjával és nagyonis időszerű problémafelvetésével Szlovenszkó népének sanyarú helyzetére, sorsára irányítja a cseh olvasóközönség figyelmét, könyvalakban is megjelenik a *Melantrich*-nál.

Ime néhány hevenyében felsorolt példa a sok közül. Mi sem természetesebb azonban, hogy az itt említett művek nem képviselik megfelelő formában az élő magyar irodalmat. Rendszeres és tervszerű munkáival, programszerűen kellene a kimagasló és az idő rostáján fennakadó magyar szépirodalmi és más munkákat hozzáférhetővé tenni a cseh és szlovák olvasóközönség számára. Egy előre kidolgozott terv alapján kellene a magyar könyveket cseh vagy szlovák nyelvre átültetni. A következetesen haladó magyar írók könyveire gondolunk elsősorban, melyekből az igazi és meghamisítatlan magyar sorshelyzet vetitődne a cseh olvasók elé.

Sándor László

PIRANDELLO. (AGÓNIA?) Luigi Pirandello pár nappal a halála előtt egyik amerikai napilap munkatársának a következőket mondta: „A színházról végleg visszavonulok... Nem szeretem a színházat... Egyáltalán nem tudom megmondani, hogy mikor voltam utoljára színházban. Csupa lehetetlen darabot játszanak... Az élethez egyiknek sincs semmi köze. Az én darabjaim is faképnél hagyják a valóságot. Jelenleg új regényemen dolgozom. A címe, egyelőre, „Információk földi napjaimról”... Majd amikor az újságíró már az ajtó előtt bucsuzott, még megjegyezte: „Az élet teljesen érthetetlen, mint minden cselekedetünk. Jó napot.”